

Szűz Szent Margit asszonynak,
Béla királynak leányának,
élete.

(Folytatás.)

Ezéknek okáért és ezékhöz hasonlókért ez szentségös szűz mindéneknek vala igén kedves és mindénéktől, kik ötet látták vala, mindén tisztességre méltónak íteltetik vala. (22) Mert vala az ő testének és szűvének nagy jelös alázatossága önála, úgyhogy az ő gyengeségös életitől fogva (ifjúságától fogva)⁸² ő életinek mindén napiban öröl vala ömagát foglalnia az klastromnak méntől alább való⁸³ szolgálatiban, és az berekesztetteknek (azaz az szóroroknak) méndén szolgálat[i]ban.⁸⁴ Az szolgáló leányoknak és egyéb szóroroknak szolgáló társok vala ez szent szűz ő ereének föllette és ő méltóságának föllette; és ménével föllyűlmúl vala mindénéket némességgel, annévall inkább erőködik vala magát megálázni.

Ez némességös szent szűz, magyéri királynak némés leánya, hetet tart vala az kochnyán, főz vala az szóroroknak, fazékat mos vala, tálakat mos vala, az halakat megfaragja vala⁸⁵ nagy hidegségnek idején, úgyhogy az nagy jeges (23) viznek hidegségétől ez gyenge szűznek az ő kezének bőre megghasadoz vala és vér kijű vala az ő kezéből, és némikoron bekötik vala az ő kezét az nagy fájdalmért. Az kochnyát megsöpri vala, fát hord vala hátán, vizet merécht vala és ő maga az kochnyára viszi vala.

Égy időben, mikoron szóror Szabína, Dónát úrnak leánya, főzne az szóroroknak vacsorára rákot, imé az fazék meggyűlada mindénéstől, kiben valának az rákok. És mikoron ez szóror

⁸² „...von iren iungen tagen... — A *gyenge* és *gyengeségös* eredeti jelentése nem az volt, hogy 'erőtelen'. Mikor ősszel még vagy tavasszal már jár a fában a nedvesség, akkor mondják rá, hogy 'erőben van'. De éppen az ilyen fa ágára mondták régen, hogy: '*gyenge* ág'. A száraz ág akármilyen vékony volt is, akármilyen könnyen el lehetett is törni, nem volt *gyenge*. *Gyenge* a zsendülő, zöldülő, bimbózó, virágzó ág volt. A fügefáról azt mondja a mai biblia: „Mikor az ága zsendül és levelet hajt, tudjátok, hogy közel a nyár“ (Mát. 24:32, Márk 13:28), a XVI. századi biblia pedig: „mikoron az ő ágában *gyenge* lejend és leveleskái kelendnek, tudjátok, mert közel vagyon az nyár“ (ÉrsC. 569). A növények életéről vett kép az 'emberi életre alkalmazott 'zsendő kor', 'zsendülő kor', 'zöldelő, viruló ifjúság', 'életének bimbójában, virágában' és — '*gyenge* korában', '*gyengeségös* életitől fogva'. A '*gyenge* elméjü' régebben a gyermek elméjének a természet rendje szerint való éretlenségét jelentette, s a '*gyengébbek* kedvéért' a gyermekeknek való iskolás könyveket írták. — Ilyen réven volt a *gyenge* szónak a régi nyelvben 'finom', 'érzékeny', 'kényes' jelentése is.

⁸³ 'Méntől alább való' = 'ménd-től (mind-től) azaz mindennél alább való'. A 'valami-nél nagyobb' régen 'valami-től nagyobb' volt — ma is mondják még némely vidéken így is, -től-lel.

⁸⁴ Az [i] az én igazításom. — ...und den aller versmehsten dinsten und arbeiten dez klostern und der swester sich untergab.

⁸⁵ Megtisztította a halat. — ...purgando pisces...

Szabína nem mernéje kivénni az fazékat az szénből,⁸⁶ Szent Margit asszon azon időben juta az kochnyára; mikoron ezt lát-nája, hogy ez szórór nem mernéje kivénni az fazékat, legottan Szent Margit asszon az ő kezét veté⁸⁷ az lángnak közepiben és kivoná az szénnek közepiből, de Szent Margit asszon(24)nak sém kezét, sém ruhájának szórét sém égeté még.

Ezéknek féléte ez szent szűz az refektóriumban és hetet tart vala, męsőpri vala az refektóriomot, asztalhoz szolgál vala mindének nagy szerelmel (alázatossággal),⁸⁸ sém észik vala addég, míg az egyéb szórórok fél nem kelnek vala az asztaltúl. Mikoron kedég nem vala mit szolgálni az szóróroknak ebéd-koron, tahát elmęgyen vala az kapitulum-házba⁸⁹ és imádkozik vala, míg az szórórok félkelnek vala az asztaltúl. Szent Margit asszon kedég észik vala másod asztalnál az szolgálókkal, miképpen szolgáló-léán. Némikoron ez szent szűz az szóróroknak kezéknek mosadéjkoknak vizét (moslékját) kihorgya vala.

Óh, szerető atyámfia! bizonyában csuda, hogy az mi kemén szűvünk ketté nem reped ez szent szűznek ő allázatossága hallván, mikoron mi męggondoljuk, hogy mi sémmit vagyunk őhozzá képest, (25) demaga még sém tuggyuk magonkat męgalázni, miképpen ez szent szűz.

Azért mikoron Szent Margit asszon egy napon szokása szerént az mosdóvíznek moslékát akarná kivinni az refektóriumból, de nem viheté el az víznek sokaságáért, híva hozzá egy szórort, hogy segéllene néki: szórór Csęngét, bodoldi ispánnak lęjányát.

Tahát ez szórór elméne.

Es mikoron jutottak volna az moslékka az refektóriomnak kivőle, ez męgmondott szórór kezdé Szent Margit asszont arcól⁹⁰ verni az moslék-vízzel.

De ez szent szűz mind békességgel elszenvedé és csak mosolúlván⁹¹ monda:

— Szerető atyámfia! Mit mielsz?

(Folyt. köv.)

Mészöly Gedeon.

⁸⁶ Parázsból.

⁸⁷ ...apposuit manum...

⁸⁸ ...cum magna reverentia...

⁸⁹ Tanácskozáásra, áhitatra való nagyobb terem.

⁹⁰ A mai *arcul* < *arcul* régi alakja. Régen gyakori *arcól* alakja is. Ez adverbiumon az *-ól* ~ *-öl* ~ *-ül* ~ *-ül* ragunk van, ennek eredeti helyhatározó értéke ablativusi volt, az *arcól* > *arcul*-on pedig lativusi. A *hátul* adverbiumon locativusi e rag szerepe. Összetett rag: első eleme a finn-ugor korból eredő lativusi *-é* ragunk (az, mely a régi 'Egré megyek', a mai nyelvjárási 'Győré megyek' stb. kifejezésekben s a *belé*, *felé*, *elé* stb. adverbiumokon van; második eleme a szintén finn-ugor korból származó, ablativusi *-l*. A mi *-ól* ~ *-öl* ~ *-ül* ~ *-ül* ragunknak eredetileg megfelelő összetételű rag van a csere-miszben is. A magyar *-ól* ~ *-öl* ~ *-ül* ~ *-ül* rag magánhangzója soha nem volt rövid. Az Akadémia mai helyesírása szerint rövid *u*-val, *ü*-vel kell írni. Jobb volna visszatérni a régi *-ól*, *-öl*, *-ül*, *-ül* helyesírásra.

⁹¹ ...et ipsa coepit ridere dicens...